

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.1 (January–June) 2021

ประเด็นปัญหาด้านกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา กรณีศึกษากองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)

มนเทียร แสงทิม¹, ชุตินา เบี้ยวไข่มุข²

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยรังสิต^{1,2}

E-mail: monteans17@gmail.com¹, chutima@rsu.ac.th²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เน้นวิเคราะห์กระบวนการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พร้อมกับวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญากู้ยืมเงิน และสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ประเด็นปัญหาทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อนำเสนอแนวทางเพื่อลดปัญหาด้านกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในอนาคต เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายและกฎหมายอิเล็กทรอนิกส์ ผู้บริหารกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่รับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านกฎหมาย ด้านการดำเนินคดีและการบังคับคดี รวมถึงผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

พบว่าการมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็นปัญหา แต่การรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้กู้ยืม ผู้ปกครองและผู้ค้ำประกัน การระบุและการพิสูจน์ตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ การรับรองความถูกต้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ยังคงเป็นปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ. ดังนั้น จึงต้องมีเตรียมการในเรื่องของการตรวจสอบและการควบคุมการจัดการของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์มาตรฐานทางเทคโนโลยีที่เป็นมาตรฐานสากล รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะด้านกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อรองรับการดำเนินการในอนาคต

คำสำคัญ : กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, สัญญาอิเล็กทรอนิกส์, ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์, ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

เน้นความเป็นวิจัย (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Legal Issues in Electronic Loan Agreements: A Case Study of Student Loan Funds

Montian Saengtim¹, Chutima Beokhaimook²

College of Digital Innovation Technology, Rangsit University^{1,2}

E-mail: montians17@gmail.com¹, chutima@rsu.ac.th²

ABSTRACT

The study focuses on analyzing the electronic contracting process of the Student Loan Fund, by investigating the various legal issues related to electronic loans and providing solutions to mitigate them for the Student Loan Fund Office in the future. This qualitative research was conducted by studying related research papers, journals, theses, and related laws and acts as well as interviewing experts in electronic transactions law, along with executives of the Student Loan Fund Office of the Information Technology Department, Legal Department, Litigation and Enforcement Department, and the judge of the Appeals Court.

It was found that the binding and enforcement of electronic loan agreement to borrowers was not a problem. On the other hand, the listening to and weighing of evidence in electronic form, the electronic signatures of borrowers, guardians, surety, and electronic identification and authentication, were still problems in the electronic contracting process under the electronic loan agreement of the Student Loan Fund. Therefore, the preparation that should be made involved auditing and management control of the information technology system as well as the compliance of the system with information technology standards. In addition, the preparation for personnel to have knowledge and expertise, especially in the field of electronic transaction law to support future operations was essential.

Keywords: Student Loan Fund, Electronic Contract, Electronic Data, Electronic Transaction

บทนำ

เป็นระยะเวลากว่า 20 ปี ที่กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ได้ดำเนินการให้กู้ยืมเงินแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ และนักเรียนหรือนักศึกษาที่ศึกษาในสาขาวิชาที่เป็นความต้องการหลัก ผ่านระบบที่เรียกว่า “e-Student loan” (กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 2562) ที่ผ่านมาพบปัญหาว่าเอกสารสัญญากู้ยืมไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ การตรวจสอบเอกสารสัญญาของธนาคารล่าช้า รวมถึงการไม่ได้รับสัญญากู้ยืมเงินภายหลังการโอนเงินในเดือนแรก เนื่องจากเอกสารสูญหายระหว่างการจัดส่ง จึงส่งผลให้ผู้กู้ยืมได้รับเงินค่าครองชีพล่าช้า หรือถูกระงับการโอนเงินค่าครองชีพ อีกทั้งปัญหาด้านการบริหารจัดการเอกสารและค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บสัญญาและเอกสารประกอบต่าง ๆ ที่ผ่านมา กยศ. มีเอกสารสัญญา/แบบยืนยันที่ต้องจัดเก็บและนำฝากคลังเอกสารมากกว่า 5.61 ล้านฉบับ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2562) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากมีจำนวนผู้กู้ยืมรายใหม่เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 1.5 แสนรายต่อปี ด้วยเหตุนี้ กยศ. จึงมีแนวคิดในการปรับปรุงกระบวนการกู้ยืมใหม่ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ และปรับเปลี่ยนกระบวนการทำสัญญากู้ยืมจากรูปแบบกระดาษมาเป็นการทำสัญญากู้ยืมแบบอิเล็กทรอนิกส์และการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงกำหนดกระบวนการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้กู้ยืมและผู้ค้ำประกัน (Electronic Know Your Customer: e-KYC) เพื่อให้การทำสัญญากู้ยืมอิเล็กทรอนิกส์มีผลผูกพันและบังคับใช้ทางกฎหมายได้เสมือนการทำสัญญากู้ยืมเงินเป็น

หนังสือ และการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีสถานะเสมือนการลงลายมือชื่อตามที่กฎหมายกำหนด

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ และนำเสนอแนวทางเพื่อลดปัญหาด้านกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ในการฟ้องร้องและดำเนินคดีกับผู้กู้ยืมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
2. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญากู้ยืมเงิน และสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
4. เพื่อนำเสนอแนวทางเพื่อลดปัญหาด้านกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยดังนี้

1. การศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 และบทความ งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสารที่

เน้นความเป็นวิจัย ปู่กตของคความรุ ยัดมันคนธรรมให้เช็ดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

เกี่ยวกับการรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ และปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมากำหนดเป็นประเด็นคำถามเกี่ยวกับผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ การรับฟังและการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ การระบุและพิสูจน์ตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ และการรับรองความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์จะต้องมีผลผูกพันทางกฎหมายเทียบเท่ากับสัญญาในรูปแบบกระดาษ และสามารถใช้เป็นหลักฐานในการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กู้ยืมในอนาคตได้

2. การสัมภาษณ์ (Interview) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูง
- 2) ผู้บริหารด้านกฎหมาย
- 3) ผู้บริหารด้านคดีและบังคับคดี
- 4) ผู้บริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 5) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์
- 6) ผู้พิพากษา

โดยนำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาวิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผล รวมถึงนำเสนอแนวทางเพื่อลดปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ.

ผลการวิจัย

1. การศึกษากระบวนการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

กระบวนการกู้ยืมและการทำสัญญากู้ยืมของ กยศ. ในปัจจุบัน กำหนดให้ผู้กู้ยืมดำเนินการกู้ยืมผ่านระบบ e-Student loan โดยเริ่มจากการลงทะเบียนและยื่นแบบคำขอกู้ยืมผ่านระบบ และเมื่อได้รับการอนุมัติการให้กู้ยืม ผู้กู้ยืมจะต้องทำการบันทึกสัญญากู้ยืมผ่านระบบและพิมพ์สัญญากู้ยืมให้ผู้เกี่ยวข้อง (ผู้กู้ยืม/ผู้ค้ำประกัน/ผู้ปกครอง) ลงนาม พร้อมทั้งนำส่งสัญญากู้ยืมและเอกสารประกอบให้กับสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและยืนยันข้อมูลในระบบ หลังจากที่สถานศึกษาได้ตรวจสอบและยืนยันข้อมูล และรวบรวมสัญญากู้ยืมพร้อมทั้งเอกสารประกอบการกู้ยืมและแบบลงทะเบียน/แบบยืนยันส่งให้กับทางธนาคาร ธนาคารจะตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ของเอกสารสัญญา ผู้กู้ยืมจึงจะได้รับเงินค่าครองชีพ (กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 2562) ซึ่งในการดำเนินการที่ผ่านมาพบประเด็นปัญหาสำคัญ 3 ประเด็น คือ 1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการเอกสารและค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการจัดเก็บสัญญากู้ยืมและเอกสารประกอบสัญญา เนื่องจากเอกสารสัญญามีจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี 2) ปัญหาการไม่สามารถดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กู้ยืมและผู้ค้ำประกันได้ เนื่องจากเอกสารสัญญาสูญหายหรือไม่ได้รับเอกสารสัญญาของผู้กู้ยืมภายหลังการโอนเงิน 3) ปัญหาความล่าช้าในการตรวจสอบเอกสารสัญญาของธนาคาร ส่งผลให้นักเรียนนักศึกษาผู้กู้ยืมได้รับเงินค่าครองชีพล่าช้า หรือถูกระงับการโอนเงินในเดือนถัดไป จากประเด็นปัญหาข้างต้น กยศ. จึงมีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนกระบวนการกู้ยืมและการทำสัญญากู้ยืมเงินเป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบใหม่

เน้นความเป็นวิจัย ปูทางของคณาจารย์ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ที่เรียกว่า “ระบบ Digital Student Loan Fund System (DSL)” โดยกำหนดให้ผู้กู้ยืมจะต้องยื่นแบบคำขอกู้ยืมผ่านระบบ DSL และเมื่อผู้กู้ยืมได้รับแจ้งผลการอนุมัติให้ผู้กู้ยืมแล้ว ผู้กู้ยืม/ผู้ปกครอง/ผู้ค้าประกันสามารถทำการเลือกช่องทางในการยืนยันตัวตนและลงนามสัญญาได้ 2 ช่องทางคือ 1) ดำเนินการที่สาขาของธนาคาร โดยพิมพ์เอกสารคำขอกู้ยืมเงินและนำไปแสดงที่สาขาของธนาคาร เพื่อให้ธนาคารดำเนินการพิสูจน์และยืนยันตัวตน (KYC) จากนั้นผู้กู้ยืม/ผู้ปกครอง/ผู้ค้าประกัน จะต้องกดรับรหัส OTP (One Time Password) จากโทรศัพท์มือถือ และนำรหัสมาใส่ในระบบเพื่อยืนยันการลงนามในสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ และ 2) ดำเนินการผ่าน Internet Banking ของธนาคาร โดยระบบบริการพิสูจน์ยืนยันตัวตนของธนาคาร (Bank’s Identification Service) จะส่งบริการมายังหน้าจอของผู้กู้ยืม/ผู้ปกครอง/ผู้ค้าประกัน เพื่อให้ป้อนข้อมูลเพื่อยืนยันตัวด้วย Log-in Account และ Password ในระบบของธนาคาร เมื่อยืนยันตัวตนสำเร็จ ระบบก็จะกลับไปยังหน้าจอของระบบ DSL เพื่อดำเนินการในขั้นตอนลงนามสัญญา โดยการกดรับรหัส OTP จากโทรศัพท์มือถือ และนำรหัสมาใส่ในระบบเพื่อยืนยันการลงนามในสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ จากนั้นระบบจะทำการเข้ารหัส (Encryption) ในส่วนของรหัส OTP กับเอกสารสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ กลายเป็น “เอกสารสัญญากู้ยืมเงินที่ได้มีการลงนามโดยผู้กู้ยืม/ผู้ปกครอง/ผู้ค้าประกัน” แล้วจัดเก็บในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ และแจ้งสถานะการลงนามเสร็จสิ้น ซึ่งข้อดีของระบบใหม่นี้จะช่วยแก้ปัญหาของ กยศ. ในเรื่องการไม่ได้รับสัญญากู้ยืมเงินของผู้กู้ยืมหลังจาก

การโอนเงิน และลดปัญหาความล่าช้าในการตรวจสอบเอกสารการกู้ยืมและการโอนเงินให้แก่ผู้กู้ยืม รวมทั้งยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการสัญญากู้ยืมในรูปแบบกระดาษของ กยศ. ในอนาคต

2. การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญากู้ยืมเงินและสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญากู้ยืมเงินและสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบัน ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2535) ซึ่งกำหนดลักษณะสำคัญของสัญญากู้ยืมว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือและจำเป็นต้องลงลายมือชื่อผู้ยืม จึงจะสามารถใช้เพื่อการฟ้องร้องบังคับคดีได้ และ พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, 2544) ที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการทำเป็นหนังสือ การมีหลักฐานเป็นหนังสือ การลงลายมือชื่อ การเก็บรักษาเอกสารต้นฉบับ และการนำสืบพยานหลักฐาน เพื่อกำจัดข้อขัดข้องหรืออุปสรรคทางกฎหมาย (Legal Obstacles) โดย มีรายละเอียด ได้แก่ การจัดทำข้อความขึ้นเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลงให้ ถือว่าได้มีการทำเป็นหนังสือ และห้ามปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายเพียงเพราะข้อความนั้นอยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ห้ามปฏิเสธการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ สามารถมีผลทาง

เน้นความเป็นวิจัย ปุ่กคชของคความรุ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

กฎหมายเท่าเทียมกับการลงลายมือชื่อแบบปกติได้ หากใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อด้วยวิธีการที่น่าเชื่อถือ และสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อได้ การนำเสนอหรือเก็บรักษาข้อความในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เหมือนกับเอกสารต้นฉบับตามกฎหมายกำหนด ต้องใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อความตั้งแต่การสร้างข้อความเสร็จสมบูรณ์ สามารถแสดงข้อความนั้นในภายหลังได้ และมีการรับรองสิ่งพิมพ์ที่ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดแล้ว ให้ถือว่าสิ่งพิมพ์ออกดังกล่าวใช้แทนต้นฉบับได้ เป็นต้น

3. การศึกษาปัญหาทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์

ผู้วิจัยได้รวบรวมประเด็นปัญหาด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีการศึกษาจากบทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้สัญญาอิเล็กทรอนิกส์ และพยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของสัญญาอิเล็กทรอนิกส์

การทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ. จะมีผลผูกพันและบังคับใช้ทางกฎหมายได้ ต้องพิจารณาว่า การทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์เป็นไปตามบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ กล่าวคือ สัญญาที่จัดทำขึ้นในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ต้องสามารถ

เข้าถึงได้ นำกลับมาใช้ได้ และความหมายไม่เปลี่ยนแปลง และเมื่อพิจารณากระบวนการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบ DSL ของ กยศ. ซึ่งกำหนดให้มีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ลงในระบบ และในขั้นตอนการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ ระบบสามารถดึงข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ทั้งหมดขึ้นมาแสดงที่หน้าจอเพื่อให้ผู้ที่ยืนยันตรวจสอบและทำการลงนามโดยใช้รหัส OTP ที่ได้รับจากโทรศัพท์มือถือที่ไต่ลงทะเบียนไว้แล้ว ระบบจะทำการเข้ารหัส (Encryption) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์กับรหัส OTP และจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูล เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลทางกฎหมายตามข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ระบบ DSL จัดเก็บและแสดงผลขึ้นมา นั้น มีคุณลักษณะที่สามารถมีผลทางกฎหมายได้ คือ 1) สามารถอ่านได้ 2) ได้รับความได้ หรือแปลความหมายให้เข้าใจได้ 3) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น ถูกเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูล (Database) ซึ่งสามารถเรียกดูภายหลังได้ และ 3) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดเก็บในระบบมีการเข้ารหัสข้อมูลร่วมกับรหัส OTP และสามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อมูลนั้น ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ จึงถือได้ว่าการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ. นั้น ได้มีหลักฐานเป็นหนังสือแล้ว และมีการลงลายมืออิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ Username/Password และรหัส OTP ทำให้มีผลผูกพันเสมือนการทำสัญญาในรูปแบบกระดาษและมีผลบังคับใช้ในทางกฎหมายได้ ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8089/2556 กรณีการนำบัตรกดเงินสดไปถอนเงินที่ตู้เอทีเอ็ม โดยการใส่รหัสส่วนตัวเพื่อยืนยันการทำรายการพร้อมรับเงินสดและสลีปพิพากษาว่าการกระทำความผิดดังกล่าวถือเป็นหลักฐาน

เน้นความเป็นวิจัย (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

การกู้ยืมเงินจากโจทก์ ประกอบกับคำพิพากษาฎีกาที่ 6757/2560 กรณีมีการส่งข้อความปลดหนี้ผ่านทางเฟซบุ๊กซึ่งปรากฏชื่อผู้ส่งนั้น ถือเป็น การแสดงเจตนาปลดหนี้โดยมีหลักฐานเป็น หนังสือแล้วเช่นกัน

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ. เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายธุรกรรมฯ ตามองค์ประกอบตามที่ กฎหมายกำหนดแล้ว จึงทำให้มีผลผูกพันและบังคับใช้ในทางกฎหมายได้ เมื่อเกิดกรณีผิดนัดชำระหนี้ของผู้กู้ยืมเงิน กยศ. สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้กู้ยืมได้ตามที่กฎหมายกำหนด

3.2 ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดลักษณะพยาน หลักฐานประเภทข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เอาไว้อย่างชัดเจน จึงอาจเป็นได้ทั้งพยานเอกสารและพยานวัตถุ และยังไม่มีการบัญญัติถึงรายละเอียดในการนำสืบพิสูจน์พยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ชัดเจน แม้กฎหมายธุรกรรมฯ กำหนดให้การชั่งน้ำหนักของพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้พิจารณาถึงความน่าเชื่อถือรวมทั้งพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง และยังใช้บังคับกับสิ่งพิมพ์ออกของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ด้วย แต่หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายธุรกรรมฯ นั้น กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ให้สามารถรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่ไม่ได้กำหนดว่าให้รับฟังในรูปแบบของพยานหลักฐานประเภทใดและมีวิธีการอย่างไร

ศาลจึงไม่มีแนวทางหรือหลักเกณฑ์ในการรับฟังและการให้น้ำหนักของพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ จึงต้องขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิพากษาเป็นรายบุคคล

การทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ. ถือได้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ และถือเป็นเอกสารต้นฉบับตามที่กฎหมายกำหนดได้ กล่าวคือ 1) ใช้วิธีการที่น่าเชื่อถือที่สามารถรักษาความถูกต้องของข้อมูลไว้ได้ตั้งแต่การสร้างข้อมูล โดยการใช้เทคโนโลยีการเข้ารหัสข้อมูล (Encryption) และมีกระบวนการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่สามารถประกันได้ว่าข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นนั้นมีความถูกต้อง ครบถ้วน และไม่มีการเปลี่ยนแปลงข้อความระหว่างทาง และ 2) ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นมานั้น สามารถแสดงในภายหลังได้นับจากวันที่สร้าง โดยมีการจัดเก็บข้อมูลไว้ในเครื่องแม่ข่าย และสามารถแสดงผลข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้ภายหลังเมื่อต้องการเรียกดูหรือใช้งานข้อมูล ทั้งนี้ ในประเด็นของการให้น้ำหนักพยานหลักฐานที่เป็นสัญญากู้ยืมอิเล็กทรอนิกส์นั้น กยศ. จะต้องแสดงให้เห็นว่า ขั้นตอน กระบวนการ หรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูลสัญญากู้ยืมอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกสร้าง ส่ง ได้รับ และจัดเก็บโดยระบบ DSL นั้น มีความถูกต้อง ครบถ้วน และมีวิธีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบฮาร์ดแวร์ และระบบซอฟต์แวร์ รวมถึงกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่วิธีการบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบสามารถทำได้เสร็จสมบูรณ์ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม (Reasonable Time) การประมวลผล การเก็บและรักษาข้อมูลให้มีความพร้อมใช้ มีกระบวนการควบคุมและตรวจสอบ

เน้นความเป็นวิจัย ปู่กลองของคความรู ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ให้เป็นไปตามนโยบายการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่จะป้องกันไม่ให้มีการแก้ไขข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือมีการทำลายระบบข้อมูลได้นอกเหนือจากนี้จะต้องมีการจัดเก็บข้อมูลในส่วนที่ระบุถึงแหล่งกำเนิดต้นทาง และปลายทางของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ วันและเวลาที่ส่งหรือได้รับข้อความดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายธุรกรรมฯ ตลอดจนถึงขั้นตอนการพิมพ์ข้อมูลออกจากระบบ (Printout)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านมีความเห็นว่า การที่กฎหมายไม่ได้มีการบัญญัติเพื่อรองรับวิธีการนำสืบและการรับฟังพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ชัดเจน อาจส่งผลต่อการพิจารณาคดีของ กยศ. ในอนาคตได้ ดังนั้น กยศ. จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ในระยะยาว และสามารถรองรับเรื่องของการจัดเก็บในระยะยาว (Long-term Archive) กล่าวคือ จะต้องมีการลงนามเอกสารอิเล็กทรอนิกส์นั้นใหม่ (Resign) ตามรอบอายุของใบรับรอง (Certification) ที่นำมาใช้ รวมถึงมีการเตรียมระบบรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่มีมาตรฐาน และเตรียมหลักฐานอื่นเพิ่มเติมเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาของศาล อาทิ หลักฐานการโอนเงินค่าครองชีพไปยังบัญชีของผู้กู้ยืม หลักฐานการลงทะเบียนเรียนจากสถานศึกษาที่ได้รับเงินค่าเล่าเรียน เป็นต้น

3.3 ปัญหาเกี่ยวกับลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และผู้ค้ำประกัน พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มี

ผลทางกฎหมายว่า จะต้องใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อเกี่ยวกับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และเป็นวิธีการที่เชื่อถือได้ (มาตรา 9) ประกอบกับคำพิพากษาฎีกาที่ 8089/2556 ซึ่งสอดคล้องกับปัญหานี้คือ ศาลฎีกามีการวินิจฉัยว่า การที่จำเลยนำบัตรกดเงินสดควิกแคชไปถอนเงินและใส่รหัสส่วนตัวนั้นเสมือนเป็นการลงลายมือชื่อตนเอง เพื่อทำรายการถอนเงินและกดยืนยันทำรายการพร้อมรับเงินสดและสลิป ดังนั้น การกระทำดังกล่าวจึงถือเป็นหลักฐานการกู้ยืมเงินจากโจทก์ เมื่อพิจารณากระบวนการทำสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ. ในขั้นตอนของการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และผู้ค้ำประกันกดรับรหัส OTP จากโทรศัพท์มือถือ และนำรหัสมาใส่ในระบบเพื่อยืนยันการลงนามในสัญญาอิเล็กทรอนิกส์นั้น จึงถือว่าเป็นวิธีการที่สามารถยืนยันตัวตนเจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และแสดงเจตนาผูกพันของเจ้าของลายมือชื่อตามที่กฎหมายกำหนด

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ความเห็นว่า แม้มีการใช้รหัส OTP จากโทรศัพท์มือถือของผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และผู้ค้ำประกัน เพื่อยืนยันการลงนามในสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ. และจะถือว่าเป็นการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรา 9 ของ พ.ร.บ. ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ฯ แล้ว แต่ยังคงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาเพิ่มเติมว่า ผู้ที่ดำเนินการลงนามในสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น เป็นผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และ

เน้นความเป็นจริง ปฎักษ์ของคความรุ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ผู้ค้าประกันจริง ไม่ได้มีการแอบอ้างหรือให้สิทธิ์แก่บุคคลอื่นดำเนินการแทน ดังนั้น กยศ. ควรจะต้องมีการสอบทวน (Validation) ข้อมูลของผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และผู้ค้าประกัน เช่น มีการส่ง SMS กลับไปเพื่อยืนยันกับเจ้าของหมายเลขโทรศัพท์ที่ลงทะเบียนไว้ว่าเป็นผู้กู้ยืมเงิน ผู้ปกครอง และผู้ค้าประกัน รวมถึงมีกระบวนการตรวจสอบและยืนยันที่อยู่ (Address Validation & Verification) กับผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และผู้ค้าประกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3.4 ปัญหาเกี่ยวกับการระบุและการพิสูจน์ตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์

พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562) ได้บัญญัติเพื่อรองรับการพิสูจน์และยืนยันตัวตนของบุคคลผ่านระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลได้ ประกอบกับข้อเสนอแนะมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศฯ ว่าด้วยแนวทางการใช้ดิจิทัลไอดีสำหรับประเทศไทย-การลงทะเบียนและพิสูจน์ตัวตน และว่าด้วยแนวทางการใช้ดิจิทัลไอดีสำหรับประเทศไทย-การยืนยันตัวตน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2561) จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานนำไปใช้อำอิงในการพัฒนาระบบพิสูจน์และยืนยันตัวตนแบบออนไลน์ รวมถึงประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559, น.3) ที่กำหนดให้สถาบันการเงินจะต้องมีกระบวนการในการรู้จักลูกค้าผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-KYC) โดยที่การระบุและพิสูจน์ตัวตนของลูกค้าต้องมีมาตรฐานเทียบเท่ากับการพบเห็นลูกค้าต่อหน้า ซึ่งปัจจุบันธนาคารพาณิชย์หลายแห่งได้มีการ

ให้บริการเปิดบัญชีเงินฝากผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้หลักการพิสูจน์ตัวตนของลูกค้าผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-KYC) ผู้ใช้บริการจะต้องลงทะเบียนเพื่อขอใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันของธนาคาร ซึ่งต้องกรอกข้อมูลส่วนตัวโดยใช้เลขบัตรประชาชนหรือหนังสือเดินทาง สแกนใบหน้า (Facial recognition) ผู้ขอใช้บริการและกดยืนยันการเปิดบัญชีผ่านการรับรหัส OTP จึงจะสามารถเปิดบัญชีเสร็จสมบูรณ์

ในกรณีของ กยศ. หากพิจารณากระบวนการพิสูจน์และยืนยันตัวตนของผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และผู้ค้าประกันในการทำสัญญากู้ยืมอิเล็กทรอนิกส์ตามช่องทางและวิธีการที่กำหนดคือ 1) การพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านสาขาของธนาคาร ซึ่งเป็นการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางกายภาพ (Physical) โดยเจ้าหน้าที่ธนาคาร และ 2) การพิสูจน์และยืนยันตัวตนผ่านระบบ Internet Banking ของธนาคารที่เป็นลูกค้า เพื่อให้ธนาคารยืนยันว่าบุคคลดังกล่าวเป็นคนเดียวกับบุคคลที่เคยลงทะเบียนและพิสูจน์ตัวตนกับธนาคารมาแล้ว การใช้งานระบบ DSL ต้องได้รับการยืนยันจากระบบของธนาคารที่ผู้กู้เลือกใช้ก่อน ผู้กู้จึงจะสามารถดำเนินการในขั้นตอนการลงนามต่อไปได้ จากวิธีการที่กำหนดทั้ง 2 ข้อนั้น ถือว่าเป็นไปตามข้อกำหนดระดับความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตน (Identity Assurance Level : IAL) ระดับ 2 ตามข้อเสนอแนะมาตรฐานฯ ว่าด้วยการลงทะเบียนและพิสูจน์ตัวตน ซึ่งกำหนดว่าจะต้องมีการตรวจสอบหลักฐานแสดงตนกับแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อยืนยันสิ่งที่ใช้บริการกล่าวอ้างว่ามีอยู่จริง และผู้ให้บริการเป็นเจ้าของจริง และถือว่าเป็นไปตามข้อกำหนดระดับความน่าเชื่อถือของสิ่งที่ใช้ยืนยัน

เน้นความเป็นวัฏจักรของข้อมูล ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ตัวตน (Authenticator Assurance Level: AAL) ระดับ 2 ของข้อเสนอแนะมาตรฐานฯ ว่าด้วยการ ยืนยันตัวตนที่กำหนดให้ผู้ใช้บริการจะต้องยืนยัน ตัวตนด้วยสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตน 2 ปัจจัยที่แตกต่าง กัน คือ การใช้รหัสผ่านควบคู่กับการใช้รหัส OTP ผ่านหมายเลขโทรศัพท์มือถือ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ให้ความเห็นว่า การระบุและการพิสูจน์ตัวตน ทางอิเล็กทรอนิกส์ในระบบการกู้ยืมผ่านระบบ DSL ของ กยศ. เป็นไปตามข้อกำหนดระดับ ความน่าเชื่อถือของการพิสูจน์ตัวตน (IAL2) และ สิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตน (AAL2) แต่กระบวนการ พิสูจน์และยืนยันตัวตนที่กำหนดขึ้นนั้น จะต้อง เป็นไปตามหลักการของการไม่สามารถปฏิเสธ ความรับผิดชอบ (Non-repudiation) จึงจะ ให้ผลผูกพันทางกฎหมาย ดังนั้น กยศ. จึงควร กำหนดให้ผู้กู้ยืมต้องไปยืนยันตัวตนกับธนาคาร ที่ตนเป็นลูกค้าหรือเปิดบัญชีกับธนาคารนั้น เพราะบัญชีที่ธนาคารออกให้กับลูกค้าสามารถ นำมาอ้างทางกฎหมาย และหากจะต้องมีการ ยืนยันตัวตนข้ามธนาคารอาจจะต้องพิจารณาใช้ หลักการของ National Digital ID หรือเพิ่ม ระบบในการตรวจสอบเลขที่บัญชีระหว่าง ธนาคาร

3.5 ปัญหาเกี่ยวกับการรับรองความ ถูกต้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ในประเด็นการรับรองความถูกต้อง แท้จริงของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือการพิสูจน์ ความถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐานที่เป็น ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของศาลนั้น ปัจจุบันยังไม่มี การกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิสูจน์ความถูกต้อง แท้จริงของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาเป็น พยานหลักฐาน ดังนั้น การพิสูจน์ความถูกต้อง

แท้จริงของสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่แค่เพียง พิสูจน์ว่าสิ่งพิมพ์ออก (Print out) ที่ได้จากระบบ คอมพิวเตอร์มีความถูกต้องเท่านั้น แต่จะต้อง มีการพิสูจน์ให้เห็นว่า ระบบนั้นมีการควบคุมและ ป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด การพิสูจน์ ความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์จึงมี ความเกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัย ของระบบสารสนเทศโดยตรง ซึ่ง กยศ. จะต้อง แสดงให้เห็นถึงมาตรฐานการรักษาความมั่นคง ปลอดภัยที่ครอบคลุมการรักษาความลับ (Confidentiality) การรักษาความถูกต้อง ครบถ้วน (Integrity) และการรักษาสภาพพร้อม ใช้งาน (Availability) ของระบบสารสนเทศและ ข้อมูลที่จัดเก็บในระบบ อาทิเช่น การกำหนด สิทธิในการเข้าใช้งานระบบสารสนเทศ การเก็บ บันทึกรายการข้อมูลการใช้งาน (log) ของผู้ใช้งานระบบ สารสนเทศ การสำรองข้อมูลสารสนเทศ การ บริหารจัดการและควบคุมระบบเครือข่ายเพื่อ ป้องกันภัยคุกคามต่าง ๆ การป้องกันข้อมูล สารสนเทศที่มีการสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนในการ ทำธุรกรรมออนไลน์ เพื่อป้องกันมิให้มีการรับส่ง ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ หรือมีการรั่วไหลของข้อมูล หรือมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ถูกทำซ้ำใหม่ หรือ ถูกส่งซ้ำของข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต ดังนั้น หากการทำสัญญากู้ยืมอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบ DSL ของ กยศ. ได้ดำเนินการตามมาตรฐานการ รักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศ ตามวิธีการแบบปลอดภัยในระดับเคร่งครัดตามที่ กำหนดแล้วก็สามารถถือได้ว่าธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์นั้น ได้ทำตามวิธีการที่เชื่อถือได้ ตามมาตรา 25 แห่ง พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทาง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

เน้นความเป็นวิจัย (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ให้ความเห็นว่า การรับรองความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล จะต้องแสดงถึงกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การสร้างจนถึงการเก็บรักษา เพื่อให้ศาลเห็นว่าพยานหลักฐานนั้นมีความถูกต้องแท้จริง และเชื่อมั่นได้ว่าข้อมูลนั้นไม่ถูกแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงภายหลัง ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการสร้างและจัดเก็บสัญญาผู้ยืมอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ. ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. ธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ฯ จะต้องพิสูจน์ได้ว่าสัญญาผู้ยืมถูกสร้างขึ้นจริง ณ ขณะนั้น มีเพียงฉบับเดียว ไม่สามารถทำซ้ำได้ นอกจากนี้ กยศ. ควรจะพิจารณาเพิ่มเติมในเรื่องของการใส่เวลา (Time Stamp) ในระบบ DSL เพื่อพิสูจน์ได้ว่าระบบไม่สามารถทำย้อนหลังได้ และหากระบบ Time Stamp นั้น ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่ให้การรับรองจะเพิ่มความน่าเชื่อถือให้พยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ของกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาผู้ยืมเงินและสัญญาผู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน และการศึกษาประเด็นปัญหาทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญาผู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา สามารถสรุปผลการดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับผลผูกพันและการบังคับใช้ทางกฎหมายของสัญญาผู้ยืมอิเล็กทรอนิกส์ ถือว่าไม่เป็นปัญหา เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วย

ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ได้บัญญัติขึ้นเพื่อรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับคำพิพากษาฎีกาที่ 8089/2556 และ 6757/2560 ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยวางหลักเกณฑ์ในการรับฟังหลักฐานในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์และการทำธุรกรรมออนไลน์ รวมถึงผลการสัมภาษณ์ได้มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า สัญญาผู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์ของ กยศ. นั้น มีผลผูกพันตามกฎหมายและบังคับใช้ทางกฎหมายเทียบเท่ากับการทำสัญญาผู้ยืมในรูปแบบกระดาษดังเช่น วิชิตา รัตนเพียร (2557) สรุปว่า สัญญาอิเล็กทรอนิกส์ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ เพราะถือได้ว่ามีการรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมอเหมือนกับการทำเป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือในระบบกระดาษแล้ว

2. ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังและการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ถือว่ายังเป็นปัญหาสำหรับ กยศ. แม้ว่า พ.ร.บ. ว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ฯ (มาตรา 11) จะห้ามไม่ให้ศาลปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่นำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีประเด็น 1) ประเภทของพยานหลักฐานในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ยังไม่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นได้ทั้งพยานเอกสารและพยานวัตถุ ทำให้ศาลมีวิธีการพิจารณาพยานหลักฐานที่แตกต่างกัน 2) หลักเกณฑ์ในการนำสืบและการรับฟัง รวมถึงการให้น้ำหนักของพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ยังไม่มีความชัดเจน และ

เน้นความเป็นจริง ปฎิบัติของคณาจารย์ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิพากษาเป็นรายบุคคล และ 3) วิธีการรับรองและพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ หรือสิ่งพิมพ์ออกที่นำมาใช้แทนต้นฉบับนั้น ยังไม่มีการกำหนดวิธีการรับรองที่ชัดเจนและอาจส่งผลต่อการให้น้ำหนักของพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งสรรเสริญ ศิริวรรณ (2554) ศุทธดา วัฒนวิเชียร (2554) และโกวิท หนูโยม (2551) บรรยายว่า กฎหมายยังไม่ได้มีการกำหนดสถานะและหลักเกณฑ์การนำเสนอและรับฟังพยานหลักฐานประเภทข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ไว้อย่างชัดเจน ควรปรับปรุงกฎหมายลักษณะพยานประเภทข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้มีความชัดเจน และเป็นประโยชน์ต่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และผู้ค้ำประกัน ถือว่ายังคงเป็นปัญหาอยู่บ้าง แม้ว่ากฎหมายจะมีการรับรองการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมายเทียบเท่ากับการลงลายมือชื่อบนเอกสารที่เป็นกระดาษแล้ว แต่กฎหมายก็ได้กำหนดเทคโนโลยีที่ใช้ในการลงลายมือชื่อไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง ทำให้ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์สามารถสร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบใด ๆ ก็ได้ กยศ. จึงต้องพิจารณาวิธีการตรวจสอบบุคคลที่ดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนการลงทะเบียน การยื่นคำร้องขอกู้ยืม จนถึงขั้นตอนการทำสัญญาและลงนามในสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และผู้ค้ำประกันจริง ไม่ได้มีบุคคลอื่นแอบอ้างหรือมีการให้สิทธิ์บุคคลอื่นดำเนินการแทน ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการโต้แย้ง

หรือการปฏิเสธความรับผิดชอบ (Repudiation) ได้ภายหลัง

4. ปัญหาเกี่ยวกับการระงับและการพิสูจน์ตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์ ผู้เชี่ยวชาญก็ยังให้ความเห็นว่าผู้กู้ยืมที่ไปยืนยันตัวตนที่สาขาของธนาคาร หากมีการเปิดบัญชีหรือเป็นลูกค้าของธนาคารนั้นอยู่แล้ว จะทำให้มีผลผูกพันทางกฎหมายมากขึ้น เนื่องจากกระบวนการเปิดบัญชีของธนาคารจะต้องทำการระงับและพิสูจน์ตัวตนของธนาคารตามหลักเกณฑ์การรับฝากเงินหรือการรับเงินจากประชาชนตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559) ดังนั้น หากบุคคลนั้นไม่ได้มีการเปิดบัญชีกับธนาคารที่ไปแสดงตน ก็จะทำให้ไม่มีหลักฐานยืนยันได้แน่ชัดว่าเป็นว่าบุคคลคนเดียวกันจริง

5. ปัญหาเกี่ยวกับการรับรองความถูกต้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการกำหนดความมั่นคงปลอดภัยให้กับระบบ DSL ที่กำลังพัฒนา ซึ่งนำไปสู่การพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงและความน่าเชื่อถือของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ กยศ. ต้องแสดงให้เห็นว่า แต่ละกระบวนการตั้งแต่การลงทะเบียน ผู้ใช้งานจนถึงกระบวนการทำสัญญาและลงนามในสัญญากู้ยืมเงินอิเล็กทรอนิกส์นั้น มีระบบควบคุม ตรวจสอบ และสอบทาน (Verification & Validation) ที่รัดกุมเพียงพอ ตั้งแต่การสร้างจัดเก็บ และเข้าถึงข้อมูล รวมถึงแสดงให้เห็นว่า ข้อมูลไม่สามารถเปลี่ยนแปลง แก้ไข ทำซ้ำ ข้อมูลในภายหลังได้ เพื่อประกันความถูกต้องของข้อมูลและป้องกันมิให้เกิดความผิดพลาดดังที่พิชิตกาล พันธุ์วัฒนา (2562) และ สรรเสริญ

เน้นความเป็นวิจัย (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

สิทธิวิวัฒน์ (2554) ที่เสนอให้ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานทางเทคโนโลยีที่สำคัญในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของการพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงของสัญญาอิเล็กทรอนิกส์

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการลดปัญหาด้านกฎหมายและสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่สัญญาอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่

1) ควรเตรียมการเรื่องการตรวจสอบและการควบคุมการจัดการของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Audit) ที่ครอบคลุมทุกกระบวนการ ได้แก่ การกำหนดและตรวจสอบระดับความปลอดภัยของการกำหนดรหัสผ่าน (Password) ที่มีความซับซ้อนในระดับที่ยากแก่การคาดเดา การจำกัดจำนวนครั้งของการยืนยันตัวตนผิดพลาด การบริหารจัดการ Session ที่เหมาะสมสำหรับการยืนยันตัวตนซ้ำ (Re-authentication) ตามช่วงเวลาที่กำหนด การตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล (Validation & Verification) เช่น กำหนดจำนวน Digit และรูปแบบของเบอร์โทรศัพท์ที่มีการลงทะเบียน การตรวจสอบหมายเลขโทรศัพท์ การสำรองข้อมูล (Back up) เพื่อให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นสามารถเข้าถึงและนำกลับมาใช้ได้โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลง

2) กระบวนการยืนยันตัวตนของผู้กู้ยืม ผู้ปกครอง และผู้ค้ำประกัน ควรเพิ่มการบันทึกภาพบุคคล เพื่อเป็นหลักฐานในเรื่องการระบุและการพิสูจน์ตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์

3) กยศ. ควรให้ความสำคัญต่อกระบวนการจัดทำสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ทั้งในระบบ DSL และกระบวนการที่เป็น Manual Process ควรปฏิบัติตามหลักเกณฑ์มาตรฐานทางเทคโนโลยีที่เป็นมาตรฐานสากล และผ่านการพิจารณารับรองจากหน่วยงานที่ให้การรับรองหรือหน่วยงานมีอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด

References

Bank of Thailand. (2016, 6 July). **Regulations on Acceptance of Deposits or Money from the Customers** (Notification No. FPG. 7/2559). Bangkok: Author.

Electronic Transactions Act, B. E. 2544. (2001). **Royal Gazette**. Vol.118 Part 112a, pp. 26.

Electronic Transactions Act (No. 4), B. E. 2562. (2019). **Royal Gazette**. Vol.136 Part 67a, pp. 203.

Electronic Transactions Development Agency. (2018). **ETDA recommendation on ICT standard for electronic transactions: Digital identity guideline for Thailand – Enrolment and identity proofing digital (version 1.0) and identity guideline for Thailand (authentication version 1.0)**. Bangkok: ETDA.

Kovit Nhooyome. (2008). **Admissibility of electronic records as evidence in civil cases** (Master’ s thesis) . Thammasat University. Bangkok.

เน้นความเป็นวิจัย (ปลูกฝังองค์ความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

Office of the Council of State. (1992). **Civil and Commercial Code, B.E. 2535, (1992)**. Royal Gazette. Vol.169 Part 42, 106-107.

Pitsam Phanwattana. (2019). The reliability of an electronic document for witness evidence. **Journal of Criminology and Forensic Science**, 5(1), 142-161.

Sansern Siriwan. (2011) . Problem on admissibility of evidence in electronic contracts (Master' s thesis). Bangkok University. Bangkok.

Student Loan Fund. (2019). **Student loan fund manual for academic year 2019**. Retrieved June 17, 2019, from <https://www.studentloan.or.th/>.

Suthada Watthanavichian. (2011). **Listening and weighing of evidence in electronic form**. Bangkok: National Justice Academy, Office of the Judiciary.

Vichuda Rattanapian. (2014) . **Legal trouble regarding the electronic contracts**. Bangkok: National Justice Academy, Office of the Judiciary.